

VALTIONEUVOSTON ASETUS ERÄISTÄ VALTIONEUVOSTON YLEISISTUNNOSSA RATKAISTAVIEN TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN TOIMIALAAN KUULUVIEN ASIOIDEN MAKSULLISISTA SUORITTEISTA

Esitys ja sen tausta

Esitetään, että valtioneuvosto antaa uuden asetuksen eräistä valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistavien työ- ja elinkeinoministeriön toimialaan kuuluvien asioiden maksullisista suoritteista.

Työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolla käsitellään energiahankkeisiin liittyviä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977, jäljempänä lunastuslaki) mukaisia lunastuslupia ja ennakkohaltuunottolupia, jotka ratkaisee valtioneuvoston yleisistunto. Lunastusasiat koskevat pääosin suurjännitteisiä sähkönsiirtohankkeita, mutta voivat koskea myös maakaasu- ja vetyputkihankkeita tai muita lunastusta vaativia energiahankkeita. Energiaosasto lisäksi valmistelee voimassa olevan työ- ja elinkeinoministeriön työjärjestyksen (48/2025) mukaisesti kaivoslain mukaiset kaivosaluelunastusluvat, jotka ratkaisee valtioneuvoston yleisistunto.

Työ- ja elinkeinoministeriön työjärjestyksen mukaisesti energiaosastolla käsitellään Suomen talousvyöhykkeeseen liittyviä asioita. Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004, jäljempänä talousvyöhykelaki) 6 ja 7 §:n mukaiset hakemuksesta annettavat valtioneuvoston suostumukset (jäljempänä talousvyöhykeluvat) ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa työ- ja elinkeinoministeriön esittelystä. Talousvyöhykelain voimassaolon aikana talousvyöhykeluvat ovat toistaiseksi koskeneet tietoliikenne- ja sähkökaapeleiden, maakaasuputkien sekä merituulivoimahankkeiden tutkimista ja rakentamista. Merituulivoimaan liittyvät hyödyntämisluvut käsitellään 1.1.2025 alkaen merituulivoimasta talousvyöhykkeellä annetun lain (937/2024) mukaisesti.

Asetus annetaan valtion maksuperustelain (150/1992) 8 §:n nojalla. Julkisoikeudellisten suoritteiden tulee maksuperustelain 6 §:n mukaan vastata suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää. Energiaosastolla käsiteltävistä lunastus- ja ennakkohaltuunottoluvista tai talousvyöhykeluvista ei peritä tällä hetkellä maksua. Maksuperustelain 4 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan päätökset, jotka on tehty hakemuksesta, tulee olla maksullisia, jollei suoritteen maksuttomuudelle ole perusteltua syytä. Lupien tämänhetkisellemä maksuttomuudelle ei ole ilmennyt erityistä syytä, lupakäsittelyt ovat olleet vuosikautia yksittäisen virkamiehen vastuulla, eikä maksullisuuskysymys ole laajemmin nousunut esille. Talousvyöhykelupien ehtoihin on vakiintuneesti lisätty ehto maksun perimisestä, mutta maksuja ei ole käytännössä peritty ja maksullisuudesta olisi joka tapauksessa säädettävä asetuksella maksuperustelain nojalla.

Lunastuslain mukaisia lupia käsitellään valtioneuvoston lisäksi Maanmittauslaitoksella. Maanmittauslaitos perii voimassa olevan maa- ja metsätalousministeriön asetuksen Maanmittauslaitoksen maksuista sekä kaupanvahvistuksesta perittävistä maksuista ja korvauksista vuonna 2026 (1201/2025) mukaisesti maksun käytettävän työajan mukaisesti (123 €/h).

Sähkönsiirtohankkeiden lunastuslupakäytäntö on varsin vakiintunut ja selvä enemmistö energiaosaston käsittelemistä lunastusluvista koskee sähkönsiirtohankkeita. Käytäntöön perustuva arvio on, että tavanomaiseen sähkönsiirtohankkeen lunastuslupan käsittelyyn menee noin 1–2 kuukautta. Pääsääntöisesti lunastuslupia käsittelevä virkamies on perinteisesti esitellyt noin 6–10 lunastuslupaa vuodessa. Toisaalta vuodesta 2025 alkaen lunastuslupien työmäärää on lisännyt eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien

hankkeiden lunastusluvasta annetun lain (768/2004, jäljempänä lunastuslupalaki) muutos liittyen YVA-direktiivin toimeenpanoon, minkä johdosta lunastuslupalain alaisissa lunastusluvista tulee jatkossa harkita aiempien lupaedellytysten lisäksi uudistetun lunastuslupalain mukaisia ympäristöllisiä edellytyksiä sekä antaa ympäristöllisiä lupamääräyksiä. Työmäärää on lisännyt erityisesti lupamääräysharkinta, johon liittyy lisäselvitystarpeita sekä uudenlaista ja riidanalaista harkintaa. Lisäksi aiempi 1.9.2022 voimaantullut lunastuslupamenettelyn uudistus on kasvattanut lupaviranomaisen prosessinjohtoa siten, että kuuleminen toteutetaan lupahakemuksen jättämisen jälkeen ja viranomaiskuuleminen hoidetaan kokonaisuudessaan lupaviranomaisen toimesta. Talousvyöhykeluvat ovat laajuudeltaan vaihtelevia ja sisällöltään erityislaatuisia, minkä perusteella työmäärä voi vaihdella hankkeiden välillä huomattavasti. Kaapelihankkeen tutkimusta koskevan talousvyöhykeluvan käsittely vie työmäärältään tyypillisesti ainakin noin 2–4 viikkoa.

Lunastuslupahakemuksia on tullut vireille v. 2025 18 kpl, v. 2024 28 kpl, v. 2023 14 kpl, v. 2022 19 kpl ja v. 2021 19 kpl. Tätä ennen lunastuslupahakemuksia on tullut vireille n. 5–10 kpl vuosittain. Lupakäsittely on ollut jo useamman vuoden ruuhkautuneena, käsittelemättömiä lupahakemuksia on tällä hetkellä vireillä n. 50 kpl ja käsittelyaika on lähes 2 vuotta. Kaivosaluelunastuslupahakemuksia on tullut vireille 2 kpl nykyisen 1.7.2011 voimaantulleen kaivoslain aikana. Talousvyöhykelupahakemuksia tulee vireille yksittäisiä vuosittain. Tulevina vuosina annettujen päätösten määrä ja niistä saatava euromäärä on riippuvainen ministeriön käytössä olevien lupakäsittelijöiden lukumäärästä.

Esitetyn asetuksen sisältö

Asetuksessa esitetään säädettäväksi seuraavista suoritteista perittävät maksut:

1.1 Päätös voimansiirtolinjaa, maakaasuverkostoa tai muuta näihin verrattavaa hanketta koskevaasta lunastusluvasta	18 500 €
1.2 Päätös voimansiirtolinjaa, maakaasuverkostoa tai muuta näihin verrattavaa hanketta koskevaasta erilleen annettavasta ennakkohaltuunottoluvasta	18 500 €
1.3 Päätös muuta lunastushanketta koskevasta lunastus- ja/tai ennakkohaltuunottoluvasta	18 500 €
2. Kaivoslain mukaiset luvat	
2.1 Päätös kaivosaluelunastusluvasta	120 €/tunti
3. Talousvyöhykkeeseen liittyvät luvat	
3.1 Päätös Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 6 §:ssä tarkoitettusta valtioneuvoston suosituksesta	120 €/tunti
3.2 Päätös Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 7 §:ssä tarkoitettusta valtioneuvoston suosituksesta	120 €/tunti

Edellä mainitut summat perustuvat suoritteiden tuottamiseen käytetystä työmäärästä aiheutuviin kokonaiskustannuksiin. Hinnat on laskettu lupia käsittelevien virkamiesten työaikakirjanpidon perusteella vuosilta 2023–2025.

Maksuperustelain 6 §:n 1 momentin mukaan julkisoikeudellisesta suoritteesta perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää. Valtion maksuperusteasetuksen (211/1992) 1 §:n mukaan suoritteen omakustannusarvoon eli suoritteen tuottamisesta aiheutuneisiin kokonaiskustannuksiin luetaan suoritteen tuottamisesta aiheutuvien erilliskustannusten lisäksi suoritteen tuottamisen aiheuttama osuus hallinto-, toimitila- ja pääomakustannuksista sekä muista valtion viranomaisen yhteiskustannuksista. Sanotun lain 2 momentin mukaan viranomaisen samanlaatuisista suoritteista voidaan määrätä samansuuruinen maksu silloinkin, kun suoritteen tuottamisesta aiheutuva kustannukset poikkeavat toisistaan. Tällaisen kiinteän maksun suuruutta määrättäessä on otettava huomioon suoritteiden keskimääräinen kokonaiskustannus. Hintojen kustannusvastaavuus tarkistetaan jatkossa säännöllisin väliajoin.

Sähkönsiirtohankkeiden lunastuslupien osalta on perusteltua periä kiinteähintainen maksu keskimääräisten kustannusten perusteella, koska lupia käsitellään lukumääräisesti eniten ja niiden käsittely on vakiintunutta. Energiaosastolla käsiteltävät lunastuslain mukaiset lunastusluvut voivat harvakseltaan koskea myös muita hankkeita kuin sähkönsiirtohankkeita, kuten maakaasu- tai vetyverkkohankkeita. Muiden hankkeiden lunastuslupiin sovelletaan samaa lupaharkintaa sekä hankkeiden sisältö on useimmiten samankaltainen kuin sähkönsiirtohankkeissa, jolloin muidenkin lunastuslupien osalta on tarkoituksenmukaista periä sama kiinteä maksu kuin sähkönsiirtohankkeiden lunastusluvista. Kaivosalueen lunastusluvut ovat lupaharkinnaltaan verrattain erilaisia ja sisällöltään erityislaatuisia, jolloin näiden osalta maksullisuus perustuisi käytettävään työaikaan. Talousvyöhykelupien maksullisuus perustuisi niin ikään käytettävään työaikaan talousvyöhykehankkeiden ainutlaatuisuuden vuoksi.

Esityksen vaikutukset

Valtiontalouden näkökulmasta lupien maksullisuudella voitaisiin varmistaa erityisesti ruuhkautuneen lunastuslupakäsittelyn vaatimat resurssit ilman valtion budjetin ylimääräistä rasittamista.

Asetuksella ei olisi olennaisia vaikutuksia toimijoille, joilta maksuja peritään.

Valmistelu

Asetus on valmisteltu virkатыönä työ- ja elinkeinoministeriössä. Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt asetusluonnoksesta lausunnon valtiovarainministeriöltä, Energiateollisuus ry:ltä, Suomen uusiutuvat ry:ltä, Fingrid Oyj:ltä, Gasgrid Finland Oy:ltä, FiCom ry:ltä ja Kaivosteollisuus ry:ltä.

Luonnoksesta vastaanotettiin yhteensä -- lausuntoa...

Voimaantulo

Asetuksen esitetään tulevan voimaan xx.xx.202. Asetusta sovellettaisiin sen voimaantulon jälkeen vireille tulleisiin asioihin.